Heavy metal – pod vplyvom Marsu

Mars – rímsky boh vojny

Boli doby, keď ste na vlasatého mladíka v riflovej bunde s nášivkou na chrbte narazili pomaly na každom rohu. Keď polovicu školských lavíc v každej triede pokrývali kružidlom vyryté logá metalových kapiel, a keď nielen zahraničné, ale aj české a slovenské skupiny (ako Citron alebo Tublatanka) vydávali albumy v stotisícových nákladoch...

Heavy metal je popkultúrny fenomén. Dnes už sa samozrejme nejedná o tak masovú záležitosť, akou bol v osemdesiatych rokoch minulého storočia, no nikdy nestratil svojich fanúšikov a – či už sa to niekomu páči alebo nie – straší tu dodnes.

Samozrejme, čím dlhšie medzi nami je, tým častejšie si človek kladie otázky typu: Kde sa vôbec vzal? Čo zrazu vyvolalo hlad po takomto – priznajme si to, nie najprístupnejšom – druhu muziky u tak širokého a rôznorodého spektra poslucháčov? Ako je možné, že dobyl srdcia miliónov ľudí na oboch brehoch Atlantiku bez výraznejšej podpory médií? (Rádiá a televízia mu spočiatku dokonca kládli polená pod nohy!) A prečo hlad po ňom časom ustúpil a žáner sa stiahol naspäť do undergroundu?

Vlasatí študenti o tom píšu dizertácie, hĺbajú nad tým i niekoľkí seriózni sociológovia a psychológovia. Predkladajú nám najrozličnejšie teórie, vysvetlenia a odpovede. Niektoré uspokojivé, iné menej.

Na nasledujúcich riadkoch sa aj ja pokúsim o niečo podobné. Na rozdiel od odborne vzdelaných bádateľov sa však na heavy metal budem pozerať pomerne netradičnou optikou – z pohľadu ezoterických a iných „pochybných“ náuk. Som si vedomý toho, že u mnohých čitateľov takýto prístup vyvolá úsmev na tvári. No ako sa hovorí v našich okultistických kruhoch: čert ich ber! Ponúknem vám niekoľko „kamienkov“, ktoré celkom

zaujímavým spôsobom zapadajú do prázdnych miest na mozaike, mapujúcej pozadie fenoménu zvaného heavy metal. Či ich do nej aj vložíte, ostane len na vás.

Duch doby

Bola to náhoda, že sa hudobný žáner zastrešený názvom heavy metal zrodil práve na prelome 60. a 70. rokov minulého storočia?

Samozrejme, všetko má svoj čas, príhodnú dobu. Les Paul nemohol vyrobiť elektrickú gitaru skôr, ako iní objavili a skrotili elektrinu. Väčšina fenoménov týkajúcich sa umenia (a duševnej činnosti vôbec) je spojená s rozličnými faktormi, ktoré vyplývajú z logického vývoja vecí. No aj tak sa často zdá, akoby sa vynorili odnikiaľ, bez zjavnej príčiny.

Ezoterické náuky majú na túto zdanlivú náhodnosť vlastné vysvetlenie. Operujú s teóriou, že jednotlivé časové úseky dejín (kratšie aj dlhšie) sú ovplyvňované rôznymi duchmi času. Všetci poznáme slovné spojenie „duch doby“. Takisto sme sa všetci stretli so znameniami zverokruhu. Stačí poznať dátum svojho narodenia a človek si aj bez pomoci astrológa ľahko zistí, aké znamenie „vládlo“ v čase, keď prišiel na tento svet. Duch času ale neovplyvňuje iba to, či budete mať v dospelosti problémy so zubami alebo močovým mechúrom. Na úrovni podvedomia údajne dokáže inšpirovať a ovplyvňovať správanie celej ľudskej spoločnosti.

To, že „duchovná atmosféra“ visiaca nad našimi hlavami, sa s časom mení, si všimli už Sumeri. Pripúšťajú to dokonca aj dnešní antropológovia, ktorí študujú javy, akými je napr. dejinná synchronicita (výskyt rovnakých udalostí v rovnakom čase na opačných koncoch sveta). Nečudo. Je ťažké ignorovať skutočnosť, že takmer všetci veľkí básnici sa zišli v jednej dobe (Byron, Schelley, Goethe, Schiller, Puškin, Mácha, Nguyen Du). Alebo to, že sa naraz narodili traja najvýznamnejší matematici (Newton, Leibniz a Seki Kova). Či panovali absolutistickí vládcovia (Filip II. Španielsky, Ľudovít XIII., Jakub I., Ivan Hrozný, Akbar Veľký). Môžeme len v nemom úžase žasnúť nad tým, ako je možné, že sa v rovnakom čase po celom svete šírili rovnaké stavebné prvky (napr. gotický oblúk vo Francúzsku aj v Barme), rovnaké módne štýly alebo rovnaké politické názory.

Samozrejme, v momente, keď človek pripustí, že by na teóriách ezoterikov mohlo niečo byť, okamžite sa mu natisne otázka: Odkiaľ tieto duševné inšpirácie prichádzajú? Kto alebo čo sú oní duchovia doby? Sú to nejaké vyššie inteligencie? Bohovia? Anjeli? Personifikácie Jungovho kolektívneho nevedomia? Alebo nebodaj mimozemšťania?

Na túto otázku neexistuje jednotná odpoveď. Môžeme hádať, každý zvlášť, podľa svojho založenia a presvedčenia. Keďže ja sám nemám na vec vyhranený názor, nechám ju radšej otvorenú.

Keď budem v ďalšom texte hovoriť o duchoch času, ostanem výhradne pri astrologickom názvosloví. No nie preto, že by som nebodaj veril tomu, že nebeské telesá dokážu fyzicky ovplyvňovať naše životy. Astrologické pojmy sú proste všeobecne rozšírené, široko zrozumiteľné, výstižne symbolické a len minimálne podfarbené rôznymi svetonázormi. Pohyby planét okrem toho predstavujú dokonalé hodiny, podľa ktorých sa ľudstvo riadi už odnepamäti.

Teóriu o duchoch doby ovplyvňujúcich smerovanie ľudských dejín v našich končinách asi najviditeľnejšie popularizuje Dr. Emil Páleš. Bez okolkov priznávam, že som sa pri písaní tohto článku z väčšej časti inšpiroval práve jeho knihami. Páleš samozrejme neprišiel s niečím úplne novým. Len pokračuje v šľapajach babylonských kňazov, Platóna, Johannesa Trithemiusa, Rudolfa Steinera a ďalších. Jeho teória je – ak to zjednoduším – založená na myšlienke, že „atmosfére zeme“ vládne sedem rozličných princípov, charakterizovaných siedmymi nebeskými telesami. Striedajú sa v poradí Mesiac, Merkur, Venuša, Slnko, Mars, Jupiter a Saturn a žezlo si vymieňajú každých 72 rokov (teda zhruba v 500 ročných intervaloch). Podľa tejto časovej schémy momentálne žijeme v dobe spravovanej Jupierom (nastúpil na „trón“ v roku 1989, zarovno so zbúraním berlínskeho múra), len nedávno sme zamávali obdobiu, ktorému vládol Mars (1917-1988), a niektorí z nás sa možno dožijú ešte veku Saturnu (2061-2132).

Copyright: Asterion 2011 www.solomonicmagic.blogspot.com

Preformulujme teda otázku z úvodu do podoby, v akej by si ju položili ezoterici: Mohlo mať na zrod metalu vplyv to, že duchom doby bol v danom čase Mars?

Atribúty Marsu

Viem, že odpoveď už tušíte, ale skôr než vyslovím áno na plné ústa, skúsme si popísať aspoň základné atribúty, ktoré sa Marsu pripisujú.

Ako dobre vedia ľudia s aspoň miernou toleranciou voči astrológii, planéta Mars je patrónom tých, ktorí sa narodili pod znamením Barana a Škorpióna. Marsovský princíp charakterizujú pojmy ako sila, energia, výbušnosť a progresivita. Jeho symbolom je večne nepokojný oheň a látkovou analógiou železo – kov, ktorý dáva červené sfarbenie planéte Marsu i ľudskej krvi. Mars stojí v opozícii k Venuši, patrónke Býkov a Váh, lásky, krásy a milosti, symbolizovanej kvitnúcou ružou a meďou. (Aj keď s tou opozíciou to netreba brať doslovne – ako sa hovorí, protiklady sa priťahujú.)

V priebehu histórie si rôzne národy a náboženské smery personifikovali ducha Marsu do rôznych podôb. Jeho alter egom bol babylonský Nergal (výber pseudonymu Adama Darskeho z Behemoth pravdepodobne čisto náhodný), asýrsky Aššur, egyptský Sutech, grécky Ares (sčasti aj Héfaistos) a samozrejme rímsky Mars. Hebrejská tradícia ho stotožňovala s anjelom smrti Samaelom (určite poznáte švajčiarske black-metalové combo rovnakého mena alebo thrasherov Death Angel z Bay Area) a kresťanská s červeným jazdcom apokalypsy a Satanom (tu snáď spojitosť s metalovou subkultúrou ani nemá zmysel spomínať).

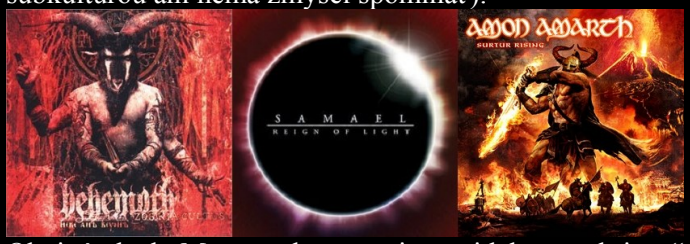

Ohnivý duch Marsu odnepamäti pravidelne „zahrieva“ našu atmosféru a jeho vplyv na ľudské spoločenské dianie má – podobne ako u ostatných duchov – pozitívny aj negatívny náboj. Posledné Marsovské obdobie (1917-1988) zrodilo červenú revolúciu, dve svetové vojny, organizované genocídy, komunizmus, nacizmus a hromadné vraždenie. V dvadsiatom storočí sa zo železa ale nekuli len zbrane, ale i železnice, autá, lietadlá a rakety. Človek sa odlepil od Zeme, vystúpil do prachu na mesiaci a poslal sondy za hranice slnečnej sústavy. Duch Marsu sa premietol i do každodennej symboliky, ktorá nás obklopovala (červené zástavy na oboch frontoch), do vedy (industrializácia), do architektúry (železobetón), do správania ľudí (honba za pokrokom a nekonečným ekonomickým rastom), do umenia (futurizmus) a v neposlednom rade i do kultúry. A práve v rámci nej sa – okrem iných vecí – zrodil hudobný fenomén, ktorého „súzvuk“ s marsovským duchom snáď už ani nemôže byť očividnejší.

Mars ako inšpirátor heavy metalu

Heavy metal. Už samotný názov žánra nás odkazuje na marsovské kovy. Železom a jeho derivátmi (oceľou) sa to len tak hemží ako v pomenovaniach jeho protagonistov (Iron Maiden, Agent Steel, Virgin Steele, Peter Steele, atď.), tak v ich textoch (Iron Man od Black Sabbath, Iron Fist od Motörhead, Secret of Steel od Manowar, Ocelové Město od Citron a i.). Oceliarske a zbrojárske centrá boli odjakživa hlavnými liahňami metalových kapiel (Birmingham: Black Sabbath, Judas Priest, Essen: Kreator, Sodom). A oceľ základným materiálom pre výrobu strún. Železo je v metale proste všadeprítomné a funguje ako skvelý hromozvod pre duchovné inšpirácie prichádzajúce „zhora“.

Prívlastky charakterizujúce marsovský princíp sa dokonale hodia na popis metalovej hudby. Je rovnako silová, energická a výbušná.

Jedinečná kombinácia hymnickej melodiky, „kovovo“ skresleného zvuku gitár a šliapucej rytmiky, ktorá raz evokuje bubnovanie šamanov, inokedy zasa pochod rímskej armády (Marsovho národa), zobúdza v poslucháčovi vnútorný oheň a mäsožravú živočíšnosť: rozprúdi krv, zvýši teplotu, stimuluje zmyslové vnímanie. Heavy-metalový koncert je – slovami psychológa Jeffreyho Arnetta – „senzorickým ekvivalentom vojny“. Návštevník sa ocitá pod guľometnou paľbou tónov a svetiel, zem pod nohami sa trasie, akoby sa okolo hnali stáda koní, zozadu sa tlačia ďalšie rady „bojovníkov“, všetci hrozia päsťami do vzduchu a ako z jedného hrdla vyvolávajú heslá a jednoduché „bojové“ popevky.

Nečudo, že vojna je zároveň jednou z top tém metalových textov. Slovíčka ako „war“, „fight“, „kill“, „destroy“ či „nuclear annihilation“ jednoznačne patrili – minimálne v časoch jeho vrcholnej popularity – medzi najčastejšie omieľané. Pseudonym, tvoriaci skratku W.A.R., si dokonca dal i notorický pevec balád William Axl Rose (Guns N’ Roses).

Samozrejme, v drvivej väčšine prípadov nešlo o glorifikáciu vojnových zverstiev. Bol to skôr pokus o ich umelecké spracovanie. Alebo o vyrovnanie sa s ich večnou všade prítomnosťou. Nemôžeme sa ale čudovať, že pre tých, ktorí neboli duchovne na rovnakej vlne alebo zavadili iba o povrch veci, metalová hudba práve kvôli

tejto „agresívnej tvári“ vyvoláva zhrozenie až strach. Nie je ale vari lepšie, keď sa nadbytočná energia nahromadená v mužskom srdci vybije na koncerte alebo športovom zápase, ako by mala vyústiť do konfliktu, pri ktorom potečie skutočná krv?

Zaujímavým fenoménom v rámci tejto „vojnovej atmosféry“ je skutočnosť, že ani tá najväčšia koncertná chumelica „v kotle“ pod pódiom nikdy neprerastie do aktu otvoreného násilia. Naopak. Metaloví fanúšikovia si v hľadisku odpustia aj veci, ktoré by ich inokedy určite vytočili – postrčením do chrbta počnúc, obliatím pivom končiac. Všetkých proste ovláda davová eufória, duchovná spriaznenosť a súdržnosť. Čo sú mimochodom takisto atribúty Marsu. Bratstvo a solidarita – heslá dávnych vojvodcov hlása nejedna kapela už od metalového praveku. A za úctu, ktorú prejavuje svojim fanúšikom, ju oni odmieňajú doživotnou lojalitou. Spomeňme si len na Kiss Army. Alebo na Army of Immortals stojacou za Manowar. Či na súčasných fanúšikov Kataklysm. Boj a metal sú proste dva neoddeliteľné pojmy.

Mars-O-War (Manowar, 1984)

Ďalšou veľkou témou žánra, zjavne inšpirovanou Marsom, je – ako už bolo načrtnuté vyššie –satanizmus. Velebenie pána temnôt má v metalovej hudbe rôzne podoby: od menšinovej „vážne mienenej“ (nórsky black-metalový Inner Circle a hŕstka ďalších zanietených čitateľov LaVeyovej biblie), cez väčšinovú „symbolickú“, kde sú pekelné mocnosti viac-menej len umeleckým synonymom opozície ku konkrétnym témam ako je konzervativizmus, kresťanstvo, respektíve náboženstvá všeobecne (Black Sabbath, Judas Priest, Arakain, atď.), až po tú, ktorá nemá inú funkciu než šokovať alebo inak – napríklad vizuálne – zatraktívniť muziku (Venom, Marilyn Manson). Mohlo by toto velebenie Rohatého predstavovať akúsi podvedomú formu poklony svojmu duchovnému vodcovi? Asi závisí prípad od prípadu. Metaloví umelci sa každopádne nikdy nebáli pracovať s tabu témami a poukazovať na to, že každý človek má aj svoju temnú stránku. Našej teórii ale nahráva napríklad aj taká maličkosť, že množstvo hudobných motívov nevedome postavili na využívaní rozšírenej kvarty (tzv. tritónu – súzvuku troch susediacich celých tónov), ktorá bola v prísne harmonickom stredoveku zakázaná a označovaná ako „diabolus in musica“. Náhoda?

Samozrejme, ak chceme byť objektívni, musíme uznať, že ani tak rozšírené témy ako vojna alebo satanizmus nie sú pre metalový žáner úplne univerzálne. Určite v ňom nájdeme množstvo kapiel, ktoré sa ich nikdy nedotkli. Spektrum námetov, ktoré metalová hudba spracúva, je naopak neuveriteľne široké – čerpá z mytológie, histórie, fikcie (hororu, fantasy i sci-fi), či dokonca z klasickej drámy a poézie. Metalové texty možno nie sú žiadne básnické veľdiela (česť výnimkám), ale v rámci modernej pop-music platili vždy za tie inteligentnejšie, alebo aspoň „tie s myšlienkou“. Určite sa nedá povedať, že by v nich jednoznačne prevládal nihilizmus alebo negativizmus (ako napr. v punku). Na každých desať „satanistických“ kapiel tu nájdeme minimálne jednu kresťanskú (za všetky nech sú príkladom death-metaloví Mortification) a na každý jeden nihilistický spolok minimálne tridsať s vyslovene pozitivistickým prístupom. Humanistickými odkazmi prešpikované texty kapiel ako Scorpions, Europe alebo Helloween (aj napriek peklu v názve) stoja v jednoznačnej opozícii voči uctievaniu temnoty.

Je táto skutočnosť v rozpore s tým, na čo sa snažím poukázať? Vonkoncom nie. Táto rôznorodosť dokazuje len to, že pokiaľ metaloví umelci tvorili a tvoria „pod vplyvom“ Marsu, nerobia tak podľa nalinkovanej osnovy. V srdci každého úspešného umelca musí vždy ostať priestor pre viaceré vplyvy a inšpiračné zdroje. Ale o tom neskôr.

Zastavme sa ešte pri jednom znaku marsovského princípu, ktorý skvele charakterizuje metalovú hudbu: pri progresivite. Krásnym príkladom toho, ako sa duch technického pokroku a „budovateľského zápalu“ vládnuci v marsovskom období premietol do metalu, je jeho raketový vývoj a neustála transformácia. Snáď v žiadnom inom hudobnom žánri nevzniklo toľko rozličných odnoží, navyše v tak rýchlom slede za sebou. Ledva sa vykryštalizoval heavy metal, už mu na päty šliapal thrash, death, black a power, neskôr doom, folk a nu-metal. To, že existuje samostatný sub-žáner s prívlastkom progressive, snáď ani netreba spomínať. Túžba metalových hudobníkov hľadať stále nové cesty a spôsoby vyjadrovania, je možno jednou z najdôležitejších vecí, vďaka ktorým žáner prežil až do dnešných dní.

Marsovská symbolika

Ako sme si ukázali v prvej časti článku, ducha Marsu cítiť s rôznou intenzitou z mnohých aspektov metalovej hudby. Zo žiadneho na nás ale nežmurká tak výrazne, ako z jej sprievodnej vizuálnej stránky. Kamkoľvek sa pozrieme, či už na obaly platní, propagačné materiály, tričká, pódiové dekorácie alebo rekvizity vo videoklipoch, všade narazíme na symboliku, ktorú astrológia spája práve s Marsom. Sú to hlavne tri motívy: Ostrie. Oheň. A červená farba.

Tvary zakončené ostrím sú typickou súčasťou Marsovských znamení: Baran nesie špicaté rohy, Škorpión bodec na chvoste. „Devil horns“ na hlave kdejakého pekelníka, Baphometa, kozla, ba i niektorého z členov kapely (viď Angus Young na Highway to Hell) nájdeme na obale pomaly každej druhej platne, ktorá vyšla v osemdesiatych rokoch. V podobe ruky so vzpriameným ukazovákom a malíčkom dodnes prežívajú aj ako štandardný koncertný pozdrav (copyright: Ronnie James Dio). Nejeden metalový nosič zdobia pazúry, ostne, tesáky alebo ciciaky všakovakej nebezpečnej hávede. Nie náhodou si viaceré skupiny (Saxon, Judas Priest, Manowar, Primal Fear) zvolili za symbol a maskot rímskeho orla – hrdého dravca s nebezpečným zobákom a pazúrmi. Špicaté tvary prenikli dokonca i do sveta gitár – spomeňme si na „áčko“, „šípku“, výrobky B.C.Rich alebo Warwick. Možno si to už ani neuvedomujeme, ale plné ostňov a ostrých uhlov sú napokon aj samotné logá metalových kapiel (Metallica, Megadeth, Cradle of Filth, Darkthrone, atď.).

Rovnaký rad príkladov nájdeme aj pre oheň a červenú farbu, respektíve krv. Sú pevnou súčasťou nespočetného množstva metalových artworkov a – predovšetkým – pódiovej prezentácie kapiel. Bez poriadnych plameňov, svetelného parku žerúceho stovky kilowattov a niekedy i trošky tej (falošnej) krvi sa neobíde žiadne koncertné vystúpenie. Dokonca ani to klubové. Výbušná hudba si proste žiada výbušnú show. Pyrotechnik je nenahraditeľný člen podporného tímu a v tejto profesii sú vyškolení dokonca aj niektorí hudobníci (Rammstein).

Symboly majú veľkú moc. Často sú výrečnejšie než slová, či hudba samotná. Sú ako majáky, ktoré priťahujú fanúšikov k špecifickému duchovnému pokrmu, po ktorom túži ich vnútro. A takisto im pomáhajú navonok prezentovať vlastnú identitu. Čo má rôzne prejavy. Napríklad v podobe „metalovej uniformy“.

Nie je to tak dávno, čo bolo pre metalového fanúšika priam povinnosťou obliekať sa do rifloviny, nosiť kožené doplnky pobité železnými ostňami a pyramídkami, prípadne opasky z nábojnicových pásov alebo hrmotiace reťaze. Výzor rovnošaty bol zvečnený aj v niekoľkých textoch (Denim and Leather od Saxon, Chains and Leather od Runnig Wild) a nesmeli na nej samozrejme chýbať ani výložky. Teda nášivky. Rôzne špecifické doplnky pomáhali charakterizovať príslušnosť fanúšika k danému metalovému podžánru. Väčšina v poctivom Marsovskom duchu (napr. warpaint). Čo je logické. Mars totiž miluje uniformy. Má vo svojich légiách rád poriadok.

Snáď jediným symbolom duchovného otca metalu, ktorý sa príliš neujal v šatníku metalových fans, bola červená farba. Ak teda nepočítame červené „potítka“ a tričká členov Iron Maiden a ohnivý kostým Milana Hanáka z Titanic. Ale aj bez nej sa metalisti po uliciach dlho prechádzali v pomerne divokých outfitoch.

Mars na ústupe

Taký bol heavy metal na svojom vrchole. Mnohé z jeho propriet dnes pripadajú úsmevné aj tým, ktorí ich vtedy považovali za „cool“. Darmo, zmenil sa duch doby. Od roku 1989 máme na tróne Jupitera a vo „vyšších sférach“ vládne úplne iná atmosféra.

Hromovládca Jupiter „riding the lighting“

Heavy metal sa v 90-tych rokoch minulého storočia začal pomaly sťahovať do undergroundu a na hudobnom poli ho vystriedali nové žánre (áno, hovorím o večne preklínanom grunge), ktorých podstata pravdepodobne omnoho lepšie rezonovala s **Jupiterskými** princípmi. Od zlomu neprešlo ani pár rokov a zo všetkých strán sa začali ozývať hlasy, že heavy metal je mŕtvy. A predsa prežil dodnes.

Keď Mars zašiel „za obzor“, na chvíľu sa zdalo, že prameň inšpirácie naozaj definitívne vyschol. No pravda je taká, že hoci duchovný otec metalu predal žezlo inému vládcovi času, nikam sa nevyparil. Rovnako ako jeho planéta nespadla z oblohy. Ostal „krúžiť“ v pozadí, aby stále napájal duchovné jadro muziky. Jej vonkajšie „obaly“ sa už ale museli prispôsobiť novým pomerom. Najmarkantnejšie to vidno na tom, že s „true“ heavy metalom sa dnes stretneme už naozaj len sporadicky a prekvitajú predovšetkým jeho odnože.

Zaujímavé je, že nastúpivší Jupiterský duch ovplyvnil metalový žáner len čiastočne a omnoho silnejší zdroj novej inšpirácie našli metaloví umelci v Saturnovi, ktorého doba je ešte len pred dverami (2061). Možno je to ale dané tým, že Jupiter stojí voči Marsu vo viacerých veciach v silnej opozícii a ich princípy sú oveľa ťažšie zlučiteľné.

Jupiter, uctievaný tiež v podobe Indru, Zeusa, Thora alebo Perúna, sa považuje za hlavného patróna Indoeurópanov. Pripisujú sa mu prívlastky ako zjednotiteľ, mierotvorca, humanista a politik a pod jeho modrou vlajkou sa pravidelne búrajú múry, zjednocujú krajiny (naposledy Európska Únia) a hromadne sa zrovnoprávňuje. Jupiter sa po v zore cínu snaží spájať všetko, čo sa dá, a cyklicky oživuje duchovné hodnoty renesancie a starovekého grécka. V zodiaku je „šťastnou hviezdou“ Strelcov a Rýb.

Do metalu priniesol dve veci: 1. „genderovú vyváženosť“ – kým pod Marsom bol metal takmer výsostne mužskou záležitosťou (nájsť ženu medzi jeho protagonistami bola naozaj vzácnosť), už v 90-tych rokoch začal ženský element prenikať do žánra priam hromadne (Theatre of Tragedy, The Gathering, Within Temptation, Nightwish, atď.), a 2. búranie žánrových hraníc – Jupiter podporil dovtedy nemysliteľné – miešanie growlingu s melódiami, skreslených gitár s akustickými, dokonca metalu s rapom. Vznikol crossover, roztrhlo sa vrece s unplugged produkciou a pre metal sa na chvíľu otvorili brány i v televízii, rádiu, ba dokonca aj na diskotékach (osobne som zažil tancovačku na Enter Sandman). Nemalú zásluhu má Jupiter pravdepodobne i na megaúspechu Čierneho albumu Metallice. Osobne si myslím, že Lars s Jamesom počas skladania materiálu podvedome vycítili zmenu v atmosfére (tak ako ju v roku 1989 vycítili ľudia vo východnom bloku, ktorí vyšli do ulíc a vydupali si zmenu režimu) a spontánne nahrali prvú „mainstreamovejšiu“ nahrávku. Ortodoxní fanúšikovia ju ofrflali, no ostatní... Históriu poznáte, tridsať miliónov predaných kusov hovorí za všetko.

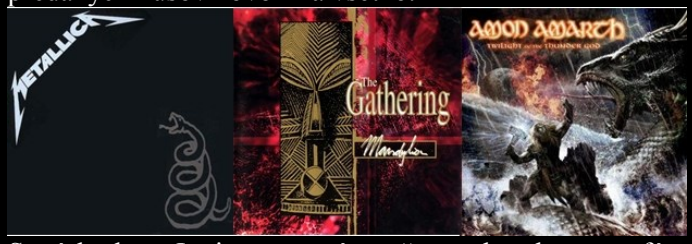

S príchodom Jupitera sa zároveň rozplynula atmosféra všeobecného vyhraňovania sa a antipatie. Zatiaľ čo pod vplyvom Marsu metalisti svorne nenávideli depešákov, depešáci metalistov, thrasheri hair-metalistov a hair-metalisti thrasherov (atď.), už krátko po nástupe „hromovládcu“ sa nejedna metalová kapela bez okolkov pustila do cover-verzií skladieb svojich dovtedajších „úhlavných nepriateľov“ – vrátane samotných Depeche Mode (Vader, Lacuna Coil, In Flames), či dokonca Pet Shop Boys a Tears for Fears (Gamma Ray, Atrocity).

Stopy Jupiterského ducha môžeme sporadicky nájsť aj v témach niektorých metalových textov (predovšetkým v sociálnopolitických komentároch thrashových kapiel) alebo v metalovej symbolike (trebárs v podobe hromovládcu so sekerou na obaloch nahrávok epického alebo fantasy metalu). Ak to ale zhrnieme a zrátame, dá sa povedať, že nástup Jupitera metalu vo všeobecnosti veľmi nepomohol – naopak, skôr otupil jeho ostne a mierne pridusil jeho rozvoj.

V porovnaní s Jupiterom pôsobí **Saturnov** duch na metal takmer ako živá voda. (Hoci to vzhľadom na jeho „umŕtvujúci charakter“ znie tak trochu ako oxymoron.) Navrch má pravdepodobne už len preto, že jeho látkovou analógiou je olovo, teda (aj z chemického hľadiska) skutočný ťažký – teda heavy – kov.

Saturn (resp. Cronos) požiera svojho syna (Francisco Goya, 1823)

Metalová komunita medzičasom prijala za svoju predovšetkým saturnskú čiernu – či už v rámci módy, ktorá dnes miestami presahuje až do „goth“ štýlu, alebo v rámci atmosféry – v metalových textoch sa už dlhšiu dobu objavujú hlbšie a temnejšie tóny. „Smrť“, „osud“ a „večnosť“ sú vo všeobecnosti výsostné saturnské témy. Symboliku prstencovej planéty nájdeme bežne aj na obaloch hudobných nosičov – v podobe lebiek, kostier, zvitkov, či popraskaných múrov obrastených vyschnutým viničom. Ak sa obzrieme na históriu death, black, doom a gotického metalu, zistíme, že prvok Saturnu bol v metale prítomný vlastne už od začiatku.

Novinky, ktoré patrón Kozorožcov a Vodnárov priniesol do hudby len prednedávnom, sú strojová mechanickosť a „kryštalizácia“. Tá prvá má na svedomí zavedenie techno prvkov (industriál) a tá druhá zasa vyčistenie zvuku. Samozrejme, je možné namietať, že metalové nahrávky dnes znejú priezračnejšie skôr v dôsledku toho, že sa medzičasom zdokonalili štúdiové technológie. Na druhej strane – je kopa punkových a black-metalových spolkov, ktoré majú možnosť tieto technológie využívať, no napriek tomu ich ignorujú. Žeby jednoducho nekorešpondovali s duchom toho, čo chcú docieliť?

Do budúcna bude veľmi zaujímavé sledovať, nakoľko sa budú v metale presadzovať zostávajúce (charakterom značne proti-marsovské) atribúty Saturnu: to jest jeho príslovečná rigidita a skostnatenosť. Tendencie potláčať novoty a odlišné názory neboli v metalovej komunite nikdy príliš bežné. Ostáva len dúfať, že tomu tak ostane aj naďalej.

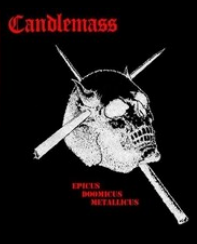

Na záver – keď už sme si takto podrobne prebrali tri základné astrologické princípy – si dovolím ešte malú perličku v podobe krátkej úvahy o vzťahu medzi duchovnými sférami a gitarovým ladením.

Ak sa pozriete do ezoterickej literatúry, zistíte, že každý z vyššie uvedených princípov má na „nebeskej stupnici“ pridelený jeden základný tón: Mars „e“, Jupiter „d“ a Saturn „c“. To vedie k zamysleniu sa nad tým, nakoľko je náhoda, že práve klasická šesťstrunová gitara s ladením v marsovskom „e“ sa stala nosným nástrojom metalovej muziky? A ako je možné, že s blížiacou sa duchovnou zmenou začali metaloví hudobníci hromadne podladzovať svoje nástroje čoraz hlbšie – najprv do jupiterského „d“ (napr. v The Thing That Should Not Be alebo Sad But True od Metallice) a neskôr až do saturnského „c“ a mesačného „h“ (väčšina death a nu-metalovej produkcie)? Áno, bolo to predovšetkým kvôli tomu, že kapely chceli dosiahnuť hutnejší zvuk. Ale prečo ho chceli dosiahnuť?

Žeravé znamenia osudu

Teória o duchoch-inšpirátoroch dokáže zaplniť nejednu medzeru, ktorú sa psychológovia a sociológovia márne pokúšajú premostiť rôznymi krkolomnými konštrukciami. No ani ona samozrejme nedáva odpovede na všetky otázky. Uznávam aj to, že výber faktov, ktorými som sa ju snažil podporiť, mohol byť mierne tendenčný a prísny skeptik by v nej dokázal nájsť i zopár dier alebo navzájom si protirečiacich tvrdení. Mnohým iným ale pri čítaní určite napadli desiatky ďalších príkladov, podporujúcich nejednu z vyslovených „téz“.

Samozrejme, nič nie je čiernobiele. A nič sa nedeje podľa šablóny. Ak by sme chceli byť prísne logický, pravdepodobne by sme očakávali, že väčšina ľudí, ktorí boli v rokoch 1917-1988 silne inšpirovaní Marsom a následne nejakým výraznejším spôsobom spoločensky presadili jeho princípy, bola narodená pod „marsovskou hviezdou“ – tzn. v znamení Škorpióna alebo Barana (ako napr. Hitler). Ale ani zďaleka tomu nie je tak. Neplatí to dokonca ani o metalových umelcoch. V zostave Scorpions trvalo pôsobí iba jediný Škorpión a medzi členmi zakladateľov žánra Black Sabbath nenájdeme ani jedného hudobníka narodeného pod znamením Marsu. (Ako som si tak preklikával databázu metalových hudobníkov, mal som pocit, že medzi nimi prevládajú skôr saturnskí Kozorožci a Vodnári). Nevadí, ani Stalin (slovensky Oceľový) nebol marsovské znamenie a zhostil sa svojej marsovskej úlohy „na jednotku“.

Veci sa pravdepodobne majú tak, že ak nejaká inšpirácia skutočne visí vo vzduchu, nie je tam len pre vyvolených a môže po nej siahnuť prakticky ktokoľvek. Aj výsledný tvar toho, do čoho ju napokon jednotlivec pretaví, bude vždy niesť odtlačok jeho vlastnej individuality, prípadne iných inšpiračných zdrojov, ktoré sú mu blízke.

Venuša a Mars (Sandro Botticelli, 1483)

Spomínal som **Venušu**, ako prirodzeného oponenta marsovského princípu. Verte-neverte, ani bez jej vplyvu by metalový žáner pravdepodobne nebol tým, čím je.
Chcete dôkazy? Venuša sa všeobecne považuje za patrónku hudby ako takej. Duchovnej atmosfére sveta vládla naposledy v období romantizmu, tzn. v čase Haydna, Chopina, Verdiho, Schuberta, Mozarta a Beethovena. Práve od Beethovena sa datuje aj používanie molovej tóniny, typického znaku metalovej melodiky. Analógiu medzi heavy-metalovým „jačiakom“, spievaním vo vysokej fistule a napodobovaním spevu vtákov (Venušinych zvierat) si všimne aj človek s nedokončeným základným vzdelaním. Aj dlhé vlasy metalistov sú jasným odrazom na romatický princíp slobody, ktorý len krátko pred zrodom žánra inšpiroval hnutie hippies. Ducha Venuše nájdeme i vo vyčačkanej zženštilej móde amerických glam a hair-(zasa tie vlasy)-metalových bánd (Motley Crue, Poison, New York Dolls), i v myšlienke „návratu k prírode“ európskych pagan a folk-metalových kapiel (Korpiklaani, Eluveitie, atď.). Mimochodom, píšťalka sa považuje za vôbec najstarší človekom vytvorený hudobný nástroj. Do sféry venušanského vplyvu patrí dokonca aj metalová balada. Tá je, podobne ako piesne minstrelov a bardov, jedinečným výsledkom venušansko-marsického spojenia.

Ako vidíme, rozbor hocičoho, čo sa týka umenia, nie je jednoduchým orieškom ani pre ezoterikov. Stačilo pár zamyslení a od pôvodnej „čisto marsovskej hypotézy“ sme sa dostali k poznaniu, že pokiaľ je Mars skutočne duchovným otcom metalu, tak Venuši a Saturnu musíme priznať minimálne úlohu jeho krstných rodičov.

A čo ostatní duchovia času? Ten, kto bude pozorne hľadať, určite nájde – ak už nie priamo v metalovej, tak ak aspoň v rockovej muzike – i stopy po vplyve barokovo zasneného Mesiaca, filozofickými myšlienkami prekypujúceho Slnka alebo gotického Merkúra (napr. v osobe Freddieho „Merkúra“ Mercuryho z Queen určite).

Záver

Metal – rovnako ako samotný Mars – má kontroverznú povesť. Hlavne v konzervatívnej časti spoločnosti dodnes panuje názor, že ide o nezdravé umenie. Niektorí horlivci sa ho neštítia nazvať rovno zlom. Človeku sa ani nechce veriť, že aj v takej vyspelej krajine ako sú Spojené štáty fundamentalisti stále verejne pália metalové nosiče alebo sabotujú pohreby metalových hudobníkov. (Nehovoriac o moslimskom svete, kde sa za pokusy založiť kapelu tvrdšieho razenia rovno zatvára.)
Ale bude vari spoločnosť zdravšia, ak sa budeme pokúšať veci predchnuté marsovským duchom zakázať? Myslím, že naopak. Viac choré mi pripadá ísť proti duchu doby. Tvrdohlavosť podobného razenia môže viesť akurát tak k duševným poruchám.
Samozrejme, nemáme žiaden priamy dôkaz toho, že nejaký duch Marsu skutočne existuje. No ak predsa len áno, tak som si istý, že sa určite nedá označiť pojmami ako dobrý alebo zlý. Závisí len od povahy ľudí, ktorí „v danom duchu“ konajú, či budú mať ich činy pozitívne alebo negatívne dôsledky. Aj keď uznávam, že zahrávať sa s Marsom môže byť nebezpečné. Podobne ako zahrávať sa s ohňom.
Či už ste teda teóriou o duchovných inšpirátoroch umení prijali za svoju alebo nie, verím že som vás presvedčil aspoň o tom, že aj z pohľadu ezoterikov zapadá metalová muzika do prirodzeného poriadku sveta, vždy v ňom mala, a aj bude mať svoje pevné miesto.

Dušan D. Fabian, 6.6.2013